

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ξανθή Χουλιάρα, Med-Phd Student -Εκπ/κός ΠΕ 70- Δ/ντρια Δ/Σ Ορεινής
Ζώνης Ζακύνθου
xchouliara@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα η οικονομική σημασία του τουρισμού είναι αδιαμφισβήτητη. Ταυτόχρονα, οι επιπτώσεις του στο περιβάλλον εγείρουν μεγάλη ανησυχία στον πλανήτη. Πρόκειται για ένα εξαιρετικά σύνθετο ζήτημα τόσο σχετικά με τη φύση των περιβαλλοντικών του επιπτώσεων όσο και της αντιμετώπισής τους, καθώς υπάρχουν έντονοι προβληματισμοί για την οικονομική και αναπτυξιακή σημασία του ανά περιοχή. Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα του τουρισμού παραμένουν προτάσεις άνευ εφαρμογής. Κατά συνέπεια, η εκάστοτε τοπική πρωτοβουλία και αυτενέργεια για αντιμετώπιση των προβλημάτων επιβάλλεται. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να μελετήσει την περίπτωση του τουρισμού της Ζακύνθου, της επίδρασής του στην εγχώρια χλωρίδα και πανίδα και να επιχειρήσει προτάσεις βελτίωσης της εκεί κατάστασης.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Βιοποικιλότητα τουριστικής περιοχής (πανίδα και χλωρίδα)

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Εθνικό δίκτυο Π.Ε, τουρισμός, περιβάλλον, χλωρίδα, πανίδα, οικονομία, βιωσιμότητα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με την πρόσφατη βιβλιογραφία (WWF Ελλάς, 2010, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2003), ο τουρισμός έχει εξελιχθεί σε ένα παγκόσμιο μηχανισμό που αναπτύσσεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς. Οι τουριστικοί προορισμοί αυξάνονται καθημερινά και το ίδιο συμβαίνει με τις προτιμήσεις των ενδιαφερόμενων. Αυτό ως νέα πραγματικότητα αποτελεί σημαντικότερο ζήτημα, αφού επηρεάζει ανάλογα υλικά, αγαθά, υπηρεσίες, το κλίμα, τα μεταφορικά μέσα και τις συγκοινωνίες, τα καταλύματα, τα ιστορικά μνημεία. Η σχέση του τουρισμού με το περιβάλλον είναι πλέον καθοριστική (Σβορώνου, 2003), καθώς η βιωσιμότητά τους αποτελεί προϊόν αμοιβαίας διάδρασης αλλά και στρατηγικής διαχείρισης. Ευνόητο είναι ότι συνυπεύθυνοι για τον περιορισμό ή και καλύτερα την πρόληψη και την ορθολογική αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών του τουρισμού στο περιβάλλον είναι οι εμπλεκόμενοι φορείς, όπως το κράτος, η τοπικοί αυτοδιοίκηση, οι επιχειρηματίες, η τοπική κοινωνία και ο κάθε πολίτης είτε βρίσκεται στη θέση του τουρίστα είτε του γηγενή κατοίκου.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα όσων προαναφέρθηκαν αποτελεί το νησί της Ζακύνθου το οποίο από το 1988 είναι ένα από τα σημαντικότερα τουριστικά θέρετρα με πλούσια χλωρίδα αλλά και σπάνια πανίδα έχοντας στους κόλπους του την χελώνα *καρέττα καρέττα* και τη φώκια *μονάχους μονάχους* αλλά και πλήθος περιβαλλοντικών προβλημάτων με συνέπειες άξιες άμεσης μέριμνας και αντιμετώπισης.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι ο εντοπισμός των κυριότερων ζητημάτων που αφορούν τον τουρισμό της Ζακύνθου και τη σχέση του με το περιβάλλον (χλωρίδα και πανίδα) αλλά και η εισήγηση πιθανών στρατηγικών και λύσεων.

Ειδικότερα, η πρώτη ενότητα ασχολείται με τα προβλήματα που προκύπτουν από την τουριστική ανάπτυξη στη Ζάκυνθο, η δεύτερη με την προώθηση ενός περιβαλλοντικά υπεύθυνου τουρισμού στο νησί και ολοκληρώνεται με αξιολογες προτάσεις και συμπεράσματα.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

Το νησί της Ζακύνθου βρίσκεται στη βορειοδυτική ακτή της Πελοποννήσου στο Ιόνιο Πέλαγος. Άξιο αναφοράς είναι ότι υπάρχουν αλλαγές, που έχει υποστεί το περιβάλλον της Ζακύνθου από την εποχικότητα του τουρισμού (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2003), οι οποίες συνοψίζονται σε:

A) μεγάλη πίεση στους τοπικούς πόρους:

- Εντατική χρήση νερού και εδάφους από τουριστικές και αναψυχικές εγκαταστάσεις.
- Την υπερβολική διανομή και κατάχρηση ενέργειας.
- Αλλαγές του τοπίου που οφείλονται στην κατασκευή υποδομών, κτιρίων και εγκαταστάσεων.
- Την ατμοσφαιρική ρύπανση και τα απόβλητα
- Τη συμπίεση και τη στεγάνωση των εδαφών (ζημία και καταστροφή βλάστησης).
- Όχληση και διατάραξη της πανίδας και της τοπικής κοινωνίας (για παράδειγμα, από θόρυβο)
- Ο αυξανόμενος αριθμός τουριστών που επισκέπτονται ευαίσθητες φυσικές περιοχές μπορεί, επίσης, να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της φύσης.
- Πολλές αντιπαραθέσεις μπορεί, τέλος, να προκύψουν ανάμεσα στην τουριστική ανάπτυξη και σε άλλους τομείς όπως η γεωργία και η υλοτομία.

B) Επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα

- κατάτμηση αρκετών οικοτόπων ώστε περιορίζονται υπερβολικά σε έκταση και δεν μπορούν πια να στηρίξουν τους πληθυσμούς ζώων και φυτών
- εξάπλωση αναπτυξιακών επεμβάσεων κατά μήκος των ακτογραμμών, από την έλλειψη σχεδιασμού χρήσεων γης και όρων δόμησης σε πολλούς προορισμούς
- Καταστροφή οικοτόπων καθώς αρκετοί παράκτιοι συχνά υποβαθμίζονται από την τουριστική ανάπτυξη.
- Υποβάθμιση των θαλάσσιων οικοτόπων σε θαλάσσιες περιοχές όπου πολλές τουριστικές δραστηριότητες ασκούνται μέσα ή γύρω από εύθραυστα οικοσυστήματα
- Εισαγωγή ειδών-εισβολέων, όταν οι τουρίστες αλλά και οι προμηθευτές, συχνά ασυνείδητα, είναι δυνατό να εισάγουν είδη (έντομα, ερπετά, άγρια φυτά και ασθένειες) που δεν είναι αυτόχθονα στο τοπικό περιβάλλον και για αυτό να προκαλέσουν τεράστια διάσπαση και ακόμη και καταστροφή των οικοσυστημάτων (ECODESTINET, 2008)
- Καταπάτηση, καθώς οι τουρίστες που χρησιμοποιούν τα μονοπάτια συνεχώς, καταπατούν τη βλάστηση και το έδαφος και συνεπώς προκαλούν ζημία που

είναι δυνατό να οδηγήσει σε απώλεια της βιοποικιλότητας και σε άλλες επιβλαβείς επιπτώσεις

- Πιέσεις στα ζώα, όταν η θέαση της άγριας ζωής μπορεί να προκαλέσει πίεση στα ζώα και να μεταβάλει τη φυσική τους συμπεριφορά κυρίως όταν οι τουρίστες τα πλησιάζουν και προκαλούν θόρυβο, π.χ. με μοτοσυκλέτες, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*, όπου τα παράκτια εδάφη για φωλεοποίηση κατά μήκος των αμμουδιών διαταράσσονται από την τουριστική ανάπτυξη και την τουριστική συμπεριφορά. Δυστυχώς, η αιχμή της τουριστικής περιόδου συμπίπτει χρονικά με την περίοδο ωοτοκίας και φωλεοποίησης του τρωτού είδους *Caretta caretta* (ΕΚ, 2002)

Συγκεκριμένα, στον Κόλπο του Λαγανά, στο νότιο μέρος του νησιού, βρίσκονται οι παραλίες ωοτοκίας της χελώνας Καρέττα καρέττα. Θεωρούνται οι σημαντικότερες στη Μεσόγειο. Από το 1982 και μετά έχουν ταυτοποιηθεί περισσότερες από 4.000 χελώνες στη Ζάκυνθο. Μετά το 1983, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), μαζί με πλήθος εθελοντών, ασχολούνται με την προστασία της χελώνας. Το MEDASSET αγωνίζεται για την εφαρμογή της νομοθεσίας υπέρ της προστασίας της χελώνας Καρέττα καρέττα στην περιοχή για περισσότερα από είκοσι χρόνια.

Από το 1988 το νησί αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς. Σταδιακά, από την καλπάζουσα ανάπτυξη και εξάπλωση του τουρισμού, οι ακτές στα δυτικά του Κόλπου έγιναν όλο και πιο ακατάλληλες για την ωοτοκία των χελωνών. Τόσο οι νόμιμες αλλά κυρίως οι παράνομες ανθρώπινες παρεμβάσεις στις παραλίες ωοτοκίας (Βλ.Σχ 1) οδηγούν κάθε χρόνο στο να απειλείται ανησυχητικά η χελώνα Καρέττα καρέττα στον Κόλπο του Λαγανά. Δυστυχώς, κάθε χρόνο ταχύπλοα σκάφη εισβάλλουν στη θαλάσσια ζώνη του Κόλπου με κίνδυνο να σκοτώσουν ή να τραυματίσουν τις χελώνες, ενώ τουρίστες εντοπίζονται ακόμα στις παραλίες κατά τη διάρκεια της νύχτας. Οι αμμόλοφοι που προσφέρονται για ωοτοκία έχουν μειωθεί σημαντικά. Το βράδυ, ο θόρυβος από τα νυχτερινά κέντρα και τα φώτα τρομάζουν και αποπροσανατολίζουν τις χελώνες και τους νεοσσούς. Σήμερα, οι χελώνες αφήνουν τα αυγά τους μόλις στα 3.9 χλμ. εκ των 9 χλμ. του Κόλπου: στον Ανατολικό Λαγανά, το Καλαμάκι, τα Σεκάνια, τη Δάφνη και το Γέρακα.

Σχ1.: Οι παραλίες ωοτοκίας (πηγή: ΕΘΠΖ)

Σε όλες τις παραλίες απαγορεύεται η χρήση μηχανοκίνητων οχημάτων και δικύκλων και η ιππασία. Δεν επιτρέπεται η ερασιτεχνική αλιεία.

Ανατολικός Λαγανάς και Καλαμάκι: (Ζώνη Π3: Περιοχή Προστασίας της φύσης, Θαλάσσια ζώνη Β)

Μήκος παραλίας: 2250μ.

Οι παραλίες ωοτοκίας του Ανατολικού Λαγανά και του Καλαμακίου, επειδή βρίσκονται κοντά στην κυρίως τουριστική ζώνη του Λαγανά, αντιμετώπιζαν πίεση και υπήρχαν προβλήματα μέχρι το 2006 λόγω του υπερβολικού αριθμού παραθεριστών και της πληθώρας ξαπλωστών, ομπρελών και θαλάσσιων ποδηλάτων. Υπάρχουν 5 σταθμοί του ΕΘΠΖ στις παραλίες του Ανατολικού Λαγανά και του Καλαμακίου. Η είσοδος επιτρέπεται 7.00-19.00 για τους μήνες Μάιο με Οκτώβριο και ο μέγιστος επιτρεπτός αριθμός ομπρελών και καθισμάτων είναι 150 και 300 αντίστοιχα, σε απόσταση 3-5 μέτρων από το κύμα.

Σεκάνια: (Ζώνη Α1: Περιοχή Απόλυτης Προστασίας, Θαλάσσια ζώνη Α)

Μήκος παραλίας: 350μ.

Η παραλία αυτή έχει την υψηλότερη πυκνότητα φωτοκίας της Καρέττα καρέττα στον κόσμο. Η WWF Ελλάς αγόρασε το 1994 τη γη που βρίσκεται πίσω από την παραλία, μέσα από δωρεές και με την οικονομική βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την προστασία αυτής της σημαντικής περιοχής. Δεν επιτρέπεται η είσοδος και παραμονή στην παραλία.

Δάφνη: (Ζώνη Π1: Περιοχή Προστασίας της φύσης, Θαλάσσια ζώνη Α)

Μήκος παραλίας: 300μ

Το Π. Δ. επιτρέπει 100 επισκέπτες το πολύ σε κάθε συγκεκριμένη στιγμή κατά τη διάρκεια της ημέρας στην παραλία και παραμονή μόνο μεταξύ 7:00 το πρωί με 19:00 το βράδυ για τους μήνες Μάιο με Οκτώβριο.

Γέρακας: (Ζώνη Π2: Περιοχή Προστασίας της φύσης, Θαλάσσια ζώνη Α)

Μήκος παραλίας 500μ.

Το Προεδρικό Διάταγμα επιτρέπει 60 ομπρέλες, 120 ξαπλώστρες και 350 επισκέπτες στην παραλία οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας και παραμονή μόνο μεταξύ 7:00 το πρωί με 19:00 το βράδυ για τους μήνες Μάιο με Οκτώβριο.

Μαραθονήσι: (Ζώνη Α2: Περιοχή Προστασίας της φύσης, Θαλάσσια ζώνη Β)

Μήκος παραλίας 150μ

Το Μαραθονήσι είναι ένα παρθένο, ακατοίκητο νησάκι που βρίσκεται στον Κόλπο του Λαγανά και φιλοξενεί το 12% της συνολικής φωτοκίας στη Ζάκυνθο. Είναι ιδιωτικής ιδιοκτησίας αλλά δεν επιτρέπεται η ανέγερση νέων υποδομών και περαιτέρω ανάπτυξης. Η παραλία έχει λευκή άμμο η οποία αντανακλά τη θερμότητα, διατηρώντας την θερμοκρασία της άμμου χαμηλή, με αποτέλεσμα οι νεοσσοί να είναι κατά κανόνα αρσενικοί. Οι κλιματικές αλλαγές καθιστούν το Μαραθονήσι έναν πολύ σημαντικό τόπο φωτοκίας, αφού η θερμοκρασία της άμμου είναι καθοριστική του φύλου, ενώ μία αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1 ή 2 °C μπορεί να οδηγήσει στην επικράτηση του θηλυκού γένους των θαλάσσιων χελωνών στη Μεσόγειο. Επιτρέπονται μόνο οργανωμένες εκδρομές, με χρόνο επίσκεψης μίας ώρας καθώς και οριοθετημένη περιοχή για επίσκεψη και κολύμπι.

Θαλάσσιες Ζώνες

Το επιτρεπτό όριο ταχύτητας για τα σκάφη εντός της Θαλάσσιας Ζώνης Β είναι οι 6 ναυτικοί κόμβοι κατά τους μήνες Μάιο με Οκτώβριο αλλά απαγορεύεται η παραμονή και αγκυροβολία. Απαγορεύεται η είσοδος, διέλευση και παραμονή των σκαφών στην Θαλάσσια Ζώνη Α καθώς και το ψάρεμα.

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο της Ζακύνθου (ΕΘΠΖ) ιδρύθηκε την 1η Δεκεμβρίου του 1999, με Προεδρικό Διάταγμα. Η ίδρυση του ΕΘΠΖ ήταν το αποτέλεσμα μιας διαρκούς προσπάθειας των ΜΚΟ, που ξεκίνησε το 1994, με την επίσημη καταγγελία από το MEDASSET Ευρωπαϊκή Ένωση (υπ. Νο. 4/4667SG(94)Α/15702) για την μη εφαρμογή της Εθνικής και Ευρωπαϊκής

νομοθεσίας, καθώς και τις Συστάσεις της Συνθήκης της Βέρνης, για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας στη Ζάκυνθο και πιο συγκεκριμένα του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 92/43/ΕΕ σχετικά για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και αυτοφυούς χλωρίδας. Το MEDASSET ανανέωσε την καταγγελία κάθε χρόνο μέχρι το 1998. Εν τέλει, η δράση αυτή οδήγησε σε μια «επιτόπια αξιολόγηση» από την XI Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο εκπρόσωπος της οποίας ανακοίνωσε στην 18η Συνάντηση της Σύμβασης της Βέρνης το 1998, την έναρξη κυρωτικών διαδικασιών κατά της Ελλάδας. Ο φάκελος της υπόθεσης της Ζακύνθου έκλεισε το 1999, στην 19η Συνάντηση της Σύμβασης της Βέρνης, μετά την παραπομπή της Ελληνικής Κυβέρνησης από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο με την κατηγορία της μη εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Οδηγίας στον κόλπο του Λαγανά. Την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ακολούθησε η άμεση υπογραφή του Π. Δ. (Χατζηνικολάου, 2008) για την ίδρυση του ΕΘΠΖ. Το ΕΘΠΖ ανήκει στο Δίκτυο Natura 2000 και από τον Ιούλιο του 2006 έχει αναγνωριστεί ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) της Μεσογειακής Βιογεωγραφικής Περιοχής (2006/613/ΕΚ, Παράρτημα 1, GR2210002).

Γ) Πιέσεις στους υδάτινους πόρους:

- Υπέρμετρη κατανάλωση γλυκού νερού (η πόλη υδροδοτείται περιοδικά)
- Ελλείψεις ύδατος και υποβάθμιση των υδάτινων αποθεμάτων (αγορά νερού από ιδιώτες)
- Παραγωγή ενός μεγαλύτερου όγκου υγρών αποβλήτων

Δ) Υποβάθμιση εκτάσεων

- Οι φυσικοί πόροι, ανανεώσιμοι και μη, διατρέχουν άμεσο κίνδυνο από την κατασκευή τουριστικών εγκαταστάσεων, δρόμων και αεροδρομίων
- κατάχρηση εκτάσεων για δημιουργία καταλυμάτων, για άλλες παροχές υποδομών και για τη χρήση οικοδομικών υλικών (εξόρυξη άμμου)
- Τα δάση υφίστανται συχνά τα αρνητικά αποτελέσματα του τουρισμού με τη μορφή της αποψίλωσης που γίνεται για συλλογή καυσόξυλων και για καθαρισμό εκτάσεων, ενώ έχουν αυξηθεί οι πυρκαγιές/εμπρησμοί
- σοβαρή απώλεια δασών, ελεύθερου χώρου και αγροτικής γης
- Η έλλειψη στην ηλεκτρική ενέργεια και οι συχνές διακοπές ρεύματος είναι ολοένα και πιο τακτικά φαινόμενα σε πολλές σημαντικές τουριστικές περιοχές.

Ε) Ατμοσφαιρική ρύπανση και θόρυβος

- Η οδική και αεροπορική μεταφορά συνεχώς αυξάνουν, μαζί με τον ανερχόμενο αριθμό τουριστών και τη μεγαλύτερη κινητικότητά τους
- σημαντικό ποσοστό αέριων εκπομπών όπως το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂)
- όξινη βροχή, την παγκόσμια αύξηση θερμοκρασίας και την τοπική ατμοσφαιρική ρύπανση
- Η ηχορύπανση από αεροπλάνα, αυτοκίνητα, μοτοσικλέτες, λεωφορεία, καθώς επίσης και από οχήματα αναψυχής όπως μηχανοκίνητα οχήματα θαλάσσης, αποτελούν ένα συνεχώς αυξανόμενο πρόβλημα του τουρισμού που συνεπάγεται εκνευρισμό, άγχος και ακόμη και απώλεια ακοής.

ΣΤ) Χρησιμοποίηση ενέργειας

- Τα ξενοδοχεία αποτελούν μεγάλους καταναλωτές νερού
- Ένας τουρίστας που διαμένει σε ένα ξενοδοχείο χρησιμοποιεί κατά μέσο όρο 1/3 περισσότερο νερό ημερησίως από ό,τι ένας ντόπιος κάτοικος

- Η κατανάλωση ενέργειας ανά τετραγωνικό μέτρο ημερησίως σε ένα ξενοδοχείο χαμηλής κατηγορίας είναι 157 kWh, ενώ σε ένα ξενοδοχείο τεσσάρων αστέρων 380 kWh, (EEA, 2003)
 - η υποδομή δεν έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να αντιμετωπίζει τις περιόδους αιχμής
- Z) Ρύπανση νερού
- Η κατασκευή ξενοδοχείων, αναψυχικών και άλλων εγκαταστάσεων συχνά προκαλεί αυξημένη πίεση στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας αποβλήτων
 - Οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων συχνά είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε να μην ανταποκρίνονται στη δραματική αύξηση του όγκου των υγρών αποβλήτων κατά την υψηλή τουριστική περίοδο
 - Τα υγρά απόβλητα έχουν ρυπάνει θάλασσες και λίμνες που περιβάλλουν τουριστικούς πόλους έλξης και έχουν καταστρέψει τη χλωρίδα και την πανίδα, πχ Αργάσι
 - Τα λύματα επιφέρουν την υψηλή ανάπτυξη της βιομάζας των μικροφυκών ("άνθηση" φυτοπλαγκτού) και προκαλούν ανοξικές συνθήκες (δηλαδή μειωμένο οξυγόνο)
 - Τα άμεσα αποτελέσματα της ανοξίας είναι θανατώσεις ψαριών που όχι μόνο μειώνουν πολύτιμα αποθέματα ψαριών και καταστρέφουν το οικοσύστημα, αλλά επίσης είναι δυσάρεστες για την τοπική κοινωνία και μπορεί να βλάψουν τον τοπικό τουρισμό
 - Οι ανοξικές συνθήκες αποτελούν πρωτίστως ένα πρόβλημα των εκβολών των παράκτιων νερών
 - Η ρύπανση από τα λύματα μπορεί, επίσης, να απειλήσει την υγεία ανθρώπων και ζώων.
- H) Αισθητική υποβάθμιση
- ο συμβατικός τουρισμός σε μερικές περιοχές της Ζακύνθου έχει αποδοκιμασθεί, γιατί απέτυχε να ενσωματώσει τις υποδομές της στα φυσικά γνωρίσματα της περιοχής και στην γηγενή αρχιτεκτονική του προορισμού (πχ Λαγανάς)
 - Τα μεγάλα θέρετρα δεσπόζουν και φαίνονται ότι δεν έχουν θέση σε κανένα φυσικό περιβάλλον και δεν εναρμονίζονται με τον δομικό σχεδιασμό της περιοχής
 - Η ανάρμοστη απόθεση αποβλήτων μπορεί να αποτελέσει μεγάλο κίνδυνο για το φυσικό περιβάλλον
 - Τα στερεά απόβλητα και η ρύπανση μπορεί να υποβαθμίσουν τη φυσική εμφάνιση του νερού και της ακτογραμμής
- Θ) Παράκτια διάβρωση
- Η ανάπτυξη λιμένων σκαφών αναψυχής, κυματοθραυστών και άλλων κατασκευών στην ακτογραμμή, μπορεί να προκαλέσει αλλαγές στην εναπόθεση ιζημάτων από τα ρεύματα και κατά συνέπεια να προκληθεί παράκτια διάβρωση (Λιμάνι Κυψέλης)

ΠΡΩΨΗΘΗΣΗ ΕΝΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετές οργανωμένες προσπάθειες στη Ζάκυνθο για την προώθηση ενός περιβαλλοντικά υπεύθυνου τουρισμού. Σε επίπεδο εκπαίδευσης το ΚΠΕ Λιθακιάς παρέχει συστηματική ενημέρωση στους επισκέπτες του αλλά και οργανωμένα προγράμματος που αφορούν θέματα υπευθυνότητας και

ορθολογικής συμπεριφοράς των επισκεπτών των ευαίσθητων Περιβαλλοντικά περιοχών. Παράλληλα σε στρατηγικά σημεία των περιοχών ωτοκίας της χελώνας ή προστασίας άλλων οικοτόπων υπάρχουν εθελοντές που ενημερώνουν τους τουρίστες και τους παρέχουν χρήσιμους οδηγούς στις γλώσσες τους. Τέλος, όλα τα σχολεία του νησιού πραγματοποιούν προγράμματα ΠΕ ώστε να δημιουργήσουν στους μικρούς μαθητές τη νοοτροπία του υπεύθυνου τουρίστα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η πολιτική του Δήμου Ζακύνθου είναι σύμφωνα με επίσημες δηλώσεις η πράσινη πολιτική στον τομέα του τουρισμού με τις εναλλακτικές και ήπιες μορφές τουρισμού και κυρίως τον αγροτουρισμό, τον οικοτουρισμό, τον θρησκευτικό και πολιτιστικό τουρισμό. Σήμερα, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν τόσο πολλές διαστάσεις. Αποτελούν ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αξιοποιούν το φυσικό κάλλος μίας περιοχής, λιγότερο γνωστής από τα παραδοσιακά θέρετρα, και έχουν στόχο να μυήσουν τον επισκέπτη (περιηγητή) στα μυστικά της κάθε περιοχής που συνιστούν την «τοπική ταυτότητα», όπως η τοπική αρχιτεκτονική, κουλτούρα, τοπικά προϊόντα, γαστρονομία και γενικότερα όλα τα στοιχεία που συνθέτουν το Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του τόπου. Έτσι, ο επισκέπτης της Ζακύνθου θα μπορεί να γνωρίσει το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, να προσκυνήσει τον Άγιο Διονύσιο και να γνωρίσει το πολύτιμο μουσείο της μονής του, να σεριανίσει στους δρόμους που βάδισαν οι μεγάλοι ποιητές και να θαυμάσει τα έργα της επτανησιακής σχολής στο μουσείο, να μάθει πως παρασκευάζονται τα γλυκά κουταλιού, τα λικέρ και τα προϊόντα από αρωματικά φυτά του γυναικείου Συνεταιρισμού, πως μαγειρεύεται το στιφάδο, από ποιούς αμπελώνες και ποιά η διαδικασία Οινοποίησης του «VERDEA» και του «Αυγουστιάτη», πώς υφάινεται ένα παραδοσιακό υφαντό στον αργαλειό και πώς οι τεχνίτες πέτρας κατασκευάζουν τις δημιουργίες τους και ακόμη θα γνωρίσει ποια είναι τα μονοπάτια του απέναντι βουνού και των αιωνόβιων ελαιώνων. Έτσι, ο Δήμος Ζακύνθου, είναι διατεθειμένος να εφαρμόσει στον τομέα του τουρισμού, πολιτικές (Coccosis & Nijkamp 1995), που θα αποθαρρύνουν την επέκταση του μαζικού τουρισμού και θα προωθούν:

- παρεμβάσεις και έργα για τη βελτίωση, αναβάθμιση και ποιοτική εξέλιξη του τουρισμού στις ήδη αναπτυγμένες περιοχές του Δήμου
- ανάπτυξη συνεργασίας με τον Οργανισμό Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου για την εφαρμογή ήπιων μορφών τουρισμού στις περιοχές του Πάρκου
- ενίσχυση των αγροτουριστικών μονάδων, όπου αυτές αναπτύσσονται ή θα αναπτυχθούν
- ενθάρρυνση των επενδύσεων στις ήπιες, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, και ιδιαίτερα, αγροτικού και οικολογικού τουρισμού με ποιοτική αναβάθμιση και επιθυμητούς ρυθμούς οικονομικής αύξησης, χωρίς να εξαντλούν το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύουν σε παράγοντα ανάπτυξης, την ιστορία, τον πολιτισμό και την ιδιαίτερη ταυτότητα του τόπου
- ενίσχυση του θρησκευτικού και πολιτιστικού τουρισμού με την προβολή των ιδιαιτεροτήτων της Ζακύνθου
- αγροτουρισμός, με ανάπτυξη κυρίως στα Ορεινά, στις περιοχές της Ρίζας και του Κάμπου

- οικολογικός τουρισμός (Fennell, 2001), ιδιαίτερα στις περιοχές του Θαλάσσιου Πάρκου
- πολιτιστικός τουρισμός, κυρίως στα ιστορικά μονοπάτια της χώρας με τα μνημεία της τέχνης, τους απόηχους της μουσικής και τους ψιθύρους της ποίησης
- περιηγητικός Τουρισμός, στα περιβαλλοντικά μονοπάτια των ορεινών μας, και,
- θρησκευτικός τουρισμός στο νησί του Αγίου Διονυσίου, του καταναυκτικού Μεγαλοβδόμαδου, της θριαμβευτικής Ανάστασης και της εκτυφλωτικής Λαμπρής (Σβορώνου, 2003),

είναι μορφές που έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται και μπορούν να ενισχυθούν αναδεικνύοντας την ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής. Ο Τουρισμός αυτός, απαιτεί υποδομές καλού γούστου, (όχι απαραίτητα ιδιαίτερα δαπανηρές) με σεβασμό στο τοπίο, στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, τόσο όσον αφορά στα δημοτικά έργα όσο και στις ιδιωτικές επενδύσεις. Ευνοεί τη διατήρηση και εξέλιξη των συνηθειών, των ηθών και εθίμων του τόπου. Αναδεικνύει την ιστορία και τον πολιτισμό μας. Δίνει τη δυνατότητα επέκτασης της Τουριστικής περιόδου σε όλο το χρόνο. Ευνοεί τη σύνδεση δραστηριοτήτων και επιχειρήσεων μέσω δικτύων. Αναζωογονεί την πόλη και την εμπορική της κίνηση, τα χωριά και την ισόρροπη ανάπτυξή τους. Προσελκύει ποιοτικά αναβαθμισμένο τουρισμό και επισκέπτες ειδικών ενδιαφερόντων. Υπάρχουν πρωτοπόροι στον τομέα που έχουν ήδη επενδύσει σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Ζάκυνθο. Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και τα Προγράμματα ανάπτυξης του Αγροτικού Χώρου, όπως το LEADER, το ΟΠΑΑΧ και το ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ ενόησαν και ευνοούν την ανάπτυξη αγροτουριστικών μονάδων στη Ζάκυνθο, είτε με τη μορφή καταλυμάτων, είτε με τη μορφή επισκέψιμων αγροκτημάτων, οινοποιείων κλπ. Σήμερα στο νησί λειτουργούν 16 αγροτουριστικές μονάδες που διαθέτουν 150 κλίνες, και ακόμα 2 επισκέψιμα αγροκτήματα και 4 επισκέψιμα οινοποιεία(ο.π.).

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός δεν έχει καταφέρει ακόμη να προσδιορίζει το μοντέλο ανάπτυξης της Ζακύνθου. Γίνονται όμως βήματα σε αυτή την κατεύθυνση και δεν έχουμε παρά να τα υποστηρίξουμε ενεργά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Coccosis H. and Nijkamp P. (eds) (1995), Sustainable tourism development, Aveburn, London
- ECODESTINET (2008), Handbook to Ecotourism Labelling Criteria and Good Practices in Europe, Athens, November
- Fennell A.D. (2001), Οικοτουρισμός, Επιμέλεια:Καραγιάννης Σ, Αθήνα
- Σβορώνου Ε. (2003), Μέθοδοι διαχείρισης του οικοτουρισμού και τουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές, WWF ΕΛΛΕΣ, Αθήνα
- Χατζηνικολάου Ε (2008), Τουριστική Νομοθεσία, Προπομπός, Αθήνα

ΠΗΓΕΣ

- www.perleas.gr
- www.agrotravel.gr
- www.wwf.gr
- www.traveldailynews.gr
- www.unwto.org
- <http://www.archelon.gr/files/TEYXOS33.pdf>